

СЕЉАК.

ГОДИНА VI.

ИЛУСТРОВАНИ НЕДЕЉНИ ЛИСТ

5. ЈУНИЈА.

И САД.

за целокупну економију, умјетност и обртност.

1867.

Годишња предплата:
у Аустрији 5 фор.

Издаје и уређује: *Др. Ђорђе Радић.*

Годишња предплата:
у Србији 50 гр. ч.

Изази сваког понедељника на по табак и доноси илустрације и прилоге. Овогодишњи предбројници добивају на дар књигу: ВОБА при ГАЗДОВАЊУ.

Бр. 23.

Предплата се шаље уреднику „Сељака“ у Н. Сад, али се може предплатити и код уредништва „Напредка“ и „Данице.“ У Београду код књижара г. В. Валожића.

О одгајању ждребета.

(Свршетак.)

Сваки газда треба на то да гледи, да што јефтинијим, ал добром усцејавању одговарајућим начином ждребе своје одгоји. У равним, плодним предјелима, гди доста простора има, налазе се обично велики пашњаци, који много доприносе, да се ждребе јефтиније одгојити може. Сасвим је другчије онде, гди је становништво велико, гди се сваки комадић земље за произвођење нуждне човечије ране употребити мора.

После ране најнужднији су услови за здравље ждребета: светлост, ваздух и кретање.

У том обзиру многе газде непаметно поступају.

Гди ждребад у лето на пашњак иду, ту је ждребету дата прилика да се проћи може; али гди мјестне околности само шталско ранење дозвољавају, ту се сирота млада ждребад преко зиме тако пре-небрегну, да од дугог стајања ноге искриве, тетива уштапе итд., а очи и цигерица због недостатка светлости и ваздуха тако оболу, да их је после тешко опоравити. Чешће сам по селима видио, да слуге суботом у вече ждребад на улару тамо амо провађају, ал сам се после уверио, да то не бива сваке

суботе, него сваки 14 дана. Ал сам и то већ видио, да ждребе читаве прве године није из штале, тако рећи, ни изашло. Да нисам оном газди приговарао за то, што марвинче своје тиме убија, неби га јошт ни за годину дана из штале извео; ја таково одгајање непоњам. Он вели, да је тако и до сада радио, а кад му које погледим, свима су ноге уштапљене.

Онда је наравно, да тако затворено и добро рањено ждребе, кад из штале изађе, оће да скаче и да се баца. Слуга, или газда боји се онда, да тако окретно ждребе неће ногу пребити, пак га брзо опет у шталу одведе. Таково ждребе је после осетљивије на сваки спољашни утисак, лако озебе, пак ето ти одма да се поболе.

Зацело је то многим газдама непознато, да је чешће кретање ждребета врло нужно, а виђао сам и то, да гдекоје газде и из лењости то неучине. Од велике би користи било, да се по селима установе обштинске заграде, гди би се ждребад као и теоци могли мало изиграти. Нашло би се у сваком селу тако по једно место, које би се за ту цјел заградити могло, које се до сада ни зашто неупотребљује. То место неби морао пашњак бити, но проста заграда, гди би сваки сељак своју ждребад

дотерао да се изигра, ноге протегли и чиста ваздуха наније.

Гди се баш такова места неби направити могла, тамо треба сваки сељак своју ждребад по својој авлији да пусти да се разигра.

Испрва су само у том случају сувише несташни, пак трче на свашта, ал доцније су мирнији, науче се на оне у авлији налазеће ствари, пак неће на кола, плуг, дрљачу итд. скакати, јер се и само већ од повреде чува.

И тиме је много добивено, кад је штала велика, да ждребе без улара по њој тумарати може; а као што је човеку малена, тавна соба шкољива, исто је тако и марвинчету малена, тавна и загушна стаја шкољива.

Ако је у једној коњушари више ждребади, онда се морају за време ранења повезати, да неби јачи и грабљивији онима слабијима рану отимали. А то везивање је јошт и зато добро, што се ждребе научи боље на човека, пак се јошт из малена вољи човечој привије.

Осим рањења, не треба ждребе никад привезати, него увек слободно нека иде.

На путу у Њемачкој наишао сам на једно, за сваког сељака који ждребад има, врло користо заведење, које посљедовања заслужује. Ово се заведење састоји у једном пашњаку, на који сваки сељак своје ждребе изтерује, гди га преко целог лета врло јефтино издржи.

Главни је намештај ових заведења:

1. Здравно, не подводно место, са добром водом.
2. Једно споредно место, гди се сеје детелна, која се по мало преко дана ждребад'ма баца.
3. Ладовита места, која се из усађени неколико дрва, и једне шупе састоји, гди се ждребад од кише и непогоде заклонити могу. У шупи (стаји) има валова, гди се ждребад'ма тврда рана (зоб) даје.
4. Једна мала зидана штала, за болесну ждребад.
5. Један главни надзиратељ, а бојтара толико, колико је нужно.

Сваки сељак плаћа годишње за своје ждребе врло мало, а добије га после две три године, као здравог коњица.

Из домаћег лекаства.

Дрхтавица, тресавица. Напада највише децу до 15 година, особито слабљу и лети, чим су јаче врућине, па непрестано тресу главом, рукама и ногама, рекао би играју. Од ове беде најбољи је лек ладан туш, као киша, сваки дан 1 ил 2 ред. Ако ко не би мого ово подносити од зиме, оно га ваља ставити до појаса у каду топле воде, па онда озго

преко главе ливати ладну воду ил пустити ладан туш на њега. Стојећи у топлој води, лакше ће ону озго ладну поднети. Уз то нека се рани само лаким јелима, нека је по васдан на чистом слободном ваздуху, и само не ваља да ум напреже, ако је ђак, да ништа не чита, ни учи.

Жиле напете по ногама. Ко од овога пати, нека држи ноге што чешће и дуже у ладној води, и нека стеже ногу тесном најбоље од каучука чарапом, или нека сваки дан облаже лончарском земљом; нека много не хода, ни стоји, но седи, али да ноге не висе, него да су положене, и нека се чува од затвора трбуа.

Зубља. На тешко избијање зуба у мале деце, одојчади: помешај гуме, шећера, меда и воде с гашена креча подједнако, и земеси, па тим по 3 ил 4 пута на дан десни протари.

Зубобоља. Узми етера од слачице (из апот. за 3 нов.) и нека апотекар нацеди у њега толико сока од бела лука, па тим намажи образ де зуб боли, ил десни около оног зуба, одма ће престати бол. Та водица може се добро зачепљена дуго времена држати.

Камен мокраћни. Ко од овога зла пати, нека болна места топло облаже; од јаких болова нека мете коју пијавицу; нека се чешће купа у топлој води; нека не једе меса и никојих зачина, не сме пити вина ни ракије; нека једе зеља а за пиће је најбоља минералска вода селтерска, ил глајхенбершка, ил борсечка, хвали се теј од кокурузње браде (брка од младих кукуруза) да врло бол одлакшава.

Да оставиш разну зелен за зиму.

„Der pract. Landwirth“ јавља у свом последњем броју начин, како се и друго зеље осим кромпира, купуса итд. за зиму оставити даје. Он вели: Да се за зиму осим кромпира, кисела купуса итд. и с' другим зељем снабдјемо, нека служи овај пропис за сушење. Зелен гра (зрно) треба у кључалу воду бацити, 5—6 минута га у води оставити, пак онда с' водом заједно у једно сито усути и чекати, док сва вода не изцури; одма га за тим с' ладном водом прелити, пак кад вода изцурила буде, онда га на сув папир разредити да се за неколико дана добро осуши. У пећи то сушење брже бива. Кад се добро осушио, а ти га у папирне кесице на сувом месту остави и чувај. Кад оћеш да га зими употребиш, а ти га кувај као и сваки други свежи, и нећеш никакове разлике наћи.

Зелен пасуљ у маунама, исто се тако оставља, само несмеју бити мауне одвише младе, него да је

по које зрно приметно, и у том случају дуже у оној кључалој води стајати мора.

Жуту репу, младу келерабу, карфиол итд. исто тако оставити можеш.

Тако осушена зелен узгуби од своје пређашње тежине $\frac{3}{4}$, до $\frac{9}{10}$; али кад се скува, опет исту ону тежину и форму добије.

⊕ мени семена.

Искуством је посведочено, кад се дуже времена једна иста плодина без мењања семена у једном предјелу сеје, да се плод изроди, мањи бива и слабије рађа. А то понајвише онде бива, гди се трећачи, пак сваке треће године једна иста плодина на ону земљу долази, гди је и пре три године била. Тако ћеш наћи код нас пшенице са ситним зрном, које је живи доказ, да се та врста пшенице изродила. Друго је зло опет то, што усеви у оним предјелима болују, гди се дуже време семе не промене. Тако има предјела, у којима ћеш наћи главнице не само у пшеници, него у зоби и јечму, а то је да видиш велика штета.

Најбољег доказа, који ово речено потврђује, даје нам опште позната истина, да у оном предјелу, гди је главница била, ове нестане (бар за 2—3 године), кад се семе из другог предјела донесе.

Добра сљедства редовног мењања семена, ова су: 1. Усеви се боље, снажније развијају и богатије рађају; 2. Предупређује се изрод; 3. Много мање усев од болести страда.

Кад оћеш дакле из другог ког предјела семе да донесеш, мораш пазити, да није из близа; ал добра сљедства мењања тога покажу се очевидно, ако је онај предјел, из ког си семе донео, само и неколико сати удаљен. Ако наиђеш на семе, које је у лакшој земљи растло, него што је твоја, тим боље! Да при избору семена на чистоту и доброту пазити морамо, разуме се по себи. Особито пак на чистоту пазити морамо, јер би се иначе догодити могло, да се нове травуљине из једнога предјела у други пренесу.

Добра сљедства мењања семена довољно су позната, и као што ја видим, улази то мењање све већма и у наш прост народ. Некоји немају прилике да то чине, ал онај који може, нека увек чини. Та зар невидите гдекоје читаве предјеле, како су им усеви крљави? а то зато, што давна семе променули нису.

Како се чује, оће министар за народну и пољску привреду да установи по селима магацине, из ког ће сељаци сваке, или сваке друге године ново, чисто семе добивати. Небил' Бог дао! јер би то

велика срећа за целу земљу била. Такове сам магацине ја по сјеверној Њемачкој видио, особито у Мајнингену. Годишње два пута, у почетку месеца марта и септембра, дођу сељаци из околине и из даље, те се на одређена места скупе, да своје плодине један с' другим измену, а сиромашни добију из оног општег магацина.

Кажу, да оно семе није добро за сејање, које је од туче (леда) пострадао.

Покушај пак мењај твоје семе, пак ћеш се брзо о истини овога што реко уверити.

Против рађавог вимена.

После телења се обично вимена орађаве, а против тога нема бољег средства од Arnika Tinctur-e (у апотеци). Узми на холбу воде једно 10—20 капи те тинктуре, пак више пута преко дана мажи виме тиме. У опште је ова тинктура с' водом разблажена неизказано средство за ране.

Покућства

од гвожђа, челика итд. можемо од хрће сачувати, кад их у кречној води најпре оперемо, пак онда добро убришемо.

Да покварен путер поправиш.

Ма како покварен путер да се поправити, кад га најпре у млеку, пак онда у фришкој ладној води добро измешаш.

Нек се зна.

* Шта ти нема у свету! Пре неког времена оглашаваше у јавним немачким листовима једну тајну, која се за 8 фор. дознати може, и то: Средство, којим се колицина леба у $\frac{1}{5}$ повисити може. А шта је то? Један пошље 8 фор. а онај му ово одпише: „Узмите мекше, скувајте ји, после добро кроз сито процедите, и том водом лебно брашно замесите, пак ће те видети, у колико ће те више и бољег, укуснијег леба имати.“

Та то је истина, да је тим начином лебац бољи, ал то ми већ од вајкада знамо, да је лебац с' комловом замешен укуснији од другог, није нужно да за то 8 фор. платимо. Такви превара има у немачком свету пуно!

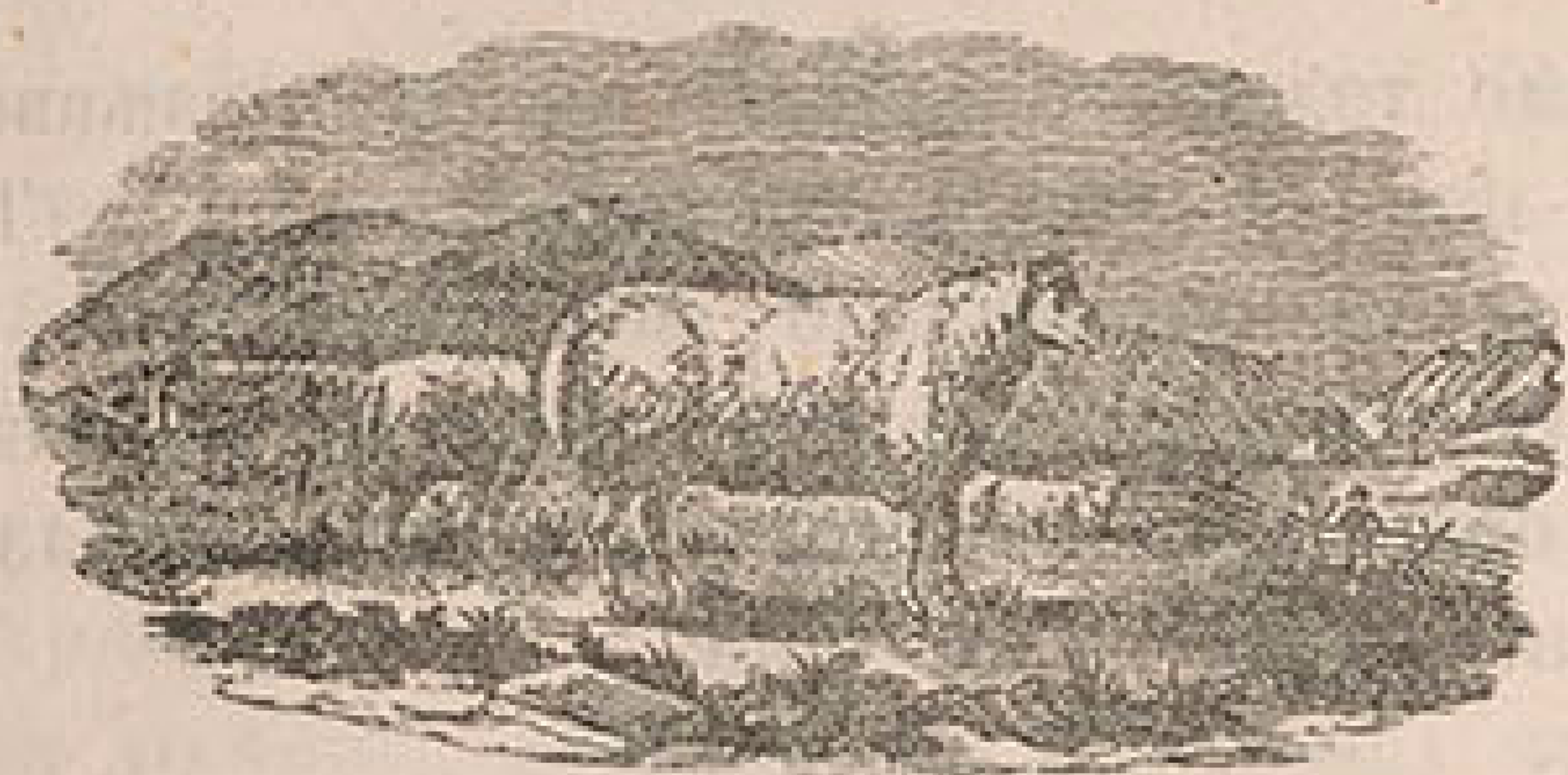
* Мраз. По извјештајима из сјеверних предјела, било је између 16. и 17. маја на више мести мрза, а нарочито у Ческој; ту је већ три пута до сада и јака леда било.

КОРНАЈБУРГСКИ

МАРВЕНИ ПРА

ЗА КОЊЕ. ГОВЕДА И ОВЦЕ.

Може се добити у НОВОМ САДУ код

Г. Ф. ШРАЈБЕРА.**Schafvieh-Verkauf.**

Die Olmützer Fürsterbisthums-Herrschaft **Krem-sier** in Mähren beabsichtigt ihre Altendorfer Schaf-herde, bestehend in

35 Stück Zucht-Widdern und

565 „ 2- bis 6-jährigen Zucht-Muttern,

aufzulösen und aus freier Hand zu verkaufen.

Die sämtlichen Thiere sind ein Kreuzungsproduct von Electoral-Muttern und Rambouillet-Widdern — und zeichnen sich durch grösseren Körperbau und vorzüglichen Wollreichthum aus.

Die Uebernahme kann erst nach der Schafschur 1867 stattfinden. Wegen Besichtigung der Heerde und des Ankaufes ist sich an die **Herrschafts-Verwaltung** zu wenden.

С Л А Н И Н Е
на ваздуху осушене и надимљене, **особите добротe**, можеш добити у свако доба **најјефтиније** код

РИПЛА и КЛАЈНЧЕКА

у Новом Саду, господска улица бр. 633—34.

Geittner & Rausch

Hochstrasse in Pest, Nr. 2.

препоручују имаоцима воденица и сувача своје велико стовариште камења, сита и све потребне сувачарске и воденичарске ствари.

Verlag von Friedrich Vieweg & Sohn in Braunschweig.

Dünkelberg, Dr. Wilhelm Friedrich,

Der Landwirth als Techniker.

Zweite Abtheilung.

Der Wiesenbau in seinen landwirthschaftlichen und technischen Grundzügen zum Gebrauche bei Vorlesungen und zum Selbstunterricht. (Zweite Auflage des Lehrbuches des Wiesenbaus von Fries).

Mit 311 in den Text eingedruckten Holzstichen u einem Plan, gr. 8. Fein Velinpapier. geh. Preis 2 Thlr. 20 Sgr.

Ellerbrock, Ignatz Joseph,

Die holländische Rindviehzucht
und
Milchwirthschaft,

die Zucht, Veredlung und Pflege des Rindviehes, Mastung der Kälber, Melken und Behandlung der Milch; die Bereitung der Butter und der verschiedenen Sorten des berühmten holländischen Käses für den Haus- und Handelsbedarf umfassend.

Aus der Praxis beschrieben. Zweite Auflage.

Mit 69 in den Text eingedruckten Holzstichen, gr. 8. Fein Velinpapier geh. Preis 1 Thlr.

Може се у свакој књижари наручити.

Цес. кр. привил.**Assicurazioni Generali, Triest,***са фондом од 24 милиона форинти,*

прима путем своје подписане главне агенције осигуравање усева

ПРОТИВ ТУЧЕ (ЛЕДА)

са поднуом накнадом учињене штете, и даје јошт к' тому од сада постојећи улога **10 процента одуста.**

Главна агенција ц. кр. пр. Assicurazioni Generali Triest.

Сим. Ј. Марковић,

у Новом Саду, у ћурџијском сокаку.